

Fašisti na Facebooku ministra Naďa

Braňo Ondruš

Kolega sa ma spýtal, či nemám výhrady, aby sme do letného dvojčísla pripravili dve strany o členoch SZPB, ktorých ocenil predošlý a súčasný minister obrany. Ja to už mám v redakčnom pláne, začudoval som sa, prečo by som mal byť proti. Vraj kvôli nášmu sporu s rezortom.

Lenže ani Bojovník, ani SZPB nie sú v spore s ministerstvom či armádou. Sme v spore výlučne s Jarom Naďom, ministrom obrany, ako sa nazval na Facebooku. A jediným dôvodom je jeho úsilie nás zlikvidovať.

Áno, z jeho strany nejde o kritiku, o úsilie nás zmeniť, či „len“ nám uškodiť. Treba chápať Naďovo pracovné pozadie a charakterové vlastnosti. Minister sa od skončenia školy živil (a dodatočne vzdelával) propagandou NATO. Nie analýzami, ale nekritickou apologetikou, obhajobou, bezduchou propagandou. V tomto (vojenskom) prostredí je každý kritik považovaný za nepriateľa a nepriateľa treba zničiť. Prostá vojenská logika. Veľmocenská, akú na Ukrajine predvádza Vladimir Putin.

A keďže to robil vždy za peniaze, nevie si predstaviť, že by nepriatelia fungovali inak. Treba ich teda zbaviť financií. Súdim Teba podľa seba. Propaganda bez peňazí nefunguje a pre NATO je každý kritik propagandistom, ktorý za peniaze slúži nepriateľovi. Kruh neúprosnej logiky sa uzaviera.

Naď inak rozmyšľať nevie. Nejde o primitívnu nenávisť. Len si nevie predstaviť, že môžu byť ľudia, ktorí bez nároku na odmenu robia niečo, čo považujú za spoločensky prospešné, ktorí bez nároku na odmenu šíria názory, za ktorými úprimne stoja, šíria hodnoty a princípy, ktorým úprimne veria a riadia sa nimi. Vo svetle zistení o financovaní Hlavných správ sa mu asi nemožno čudovať.

Lenže v tomto sa minister mylí. SZPB síce príspevok dostáva, ale len zlomok minulých súm. Vďaka múdrosti a veľkorysosti ministra Krajniaka vlni zaplatil tlač Bojovníka, ale ostatné náklady pokryl z inzercie a najmä stoviek hodín bezplatnej práce redaktoriek a redaktorov, ktorí si z vlastného vrecka platia aj cestovné po Slovensku a ako šéf som k tomu pridal novú kancelársku techniku a propagačné materiály.

Naď sa nedávno na Facebooku pohrdavo spýtal, či žijem zo vzduchu. Nuž, nie. Pracujem pre Európsku komisiu a zarábam lepšie ako poslanec či minister. Viem, že preňho je to nepredstaviteľné, ale v SZPB väčšina pracuje zadarmo a občas ešte aj niečo uhradí z vlastného.

Neviem však, či s týmto postojom voči SZPB Naď už nastúpil na ministerstvo. Asi áno, lebo dovtedy tradičné financie na oslavy oslobodenia škrtol už v roku 2020. Ale celkom určite ho do nepričetnosti rozčúlila naša presná kritika jeho monarchistického nápadu rozbiť a ukradnúť Múzeum SNP.

Opakovane sme ho prichytili pri klamstvách, dôveryhodne vyvracali jeho nedôveryhodné argumenty, dokazovali nezmyselnosť a hrubé mocenské pozadie nápadu a zorganizovali široký odpor, ktorý spojil antifašistických pravičiarov i ľavičiarov. (Pokračovanie na str. 2)

Stredoškoláci z celého Slovenska vďaka spoločnej iniciatíve SZPB a nadácie Friedrich Ebert Stiftung navštívili múzeum v Auschwitzu a naučički sa odhaľovať náckov. Čítajte na 4. strane.

foto: Ján Rohár

S Mariiným zvončekom sa nikto nestratí

Martin Krno, Lidice

Foto: autor

„Tak tu mám svoju staršiu sestru Mariu,“ ukazuje smerom k „det-skému pomníku“ Jiří Pitín. Nedávno oslávil osemdesiatku. Keď pri hlavnom pietnom akte sedel so skupinkou lidických detí, dnes už babičiek, neustále žartoval, vyžarovala z neho energia.

Mali styčný bod pri masovom hrobe zavraždených lidických mužov s jednoduchým symbolom – s križom a kruhom či korunou z ostna-

tého drôtu. Na spomienkovom zhromaždení 12. júna dostali jediní stoličky pod plátennou strechou, ktorá ich chránila pred páľavou letného slnka. Ostatní jej boli vystavení, lebo väčšinu areálu tvorí holá pláň, iba kde-tu rastie skupinka stromov.

Bez politiky

Tých, čo prišli položiť k centrálnemu pomníku veniec, bolo neúrekom. Preto pietny akt trval dobrú hodinu. Prezident Miloš Zeman poslal veľký veniec. Prišla i celá česká vládna elita. Nehýbali ani predstavitelia našich

partnerov – za Český zväz bojovníkov za slobodu Jaroslav Vodička, delegáciu Čs. obce legionárskej viedol jej predseda Pavel Budinský.

Riaditeľ Pamätníka Lidice Eduard Stehlík sa rozhodol, že podujatie bude bez politických prejavov. Preto po položení kvetov predniesol kardinál Dominik Duka Otčenáš. Ešte predtým slúžil svätú omšu na základoch kostola sv. Martina, ktorý nacisti tiež zrovnali so zemou. Niekoľkokrát spomenul Ukrajincov, ktorí čelia krutej vojne, a modlil sa za mier na Ukrajine. (Pokračovanie na str. 3)

Národovec a antifašista Janko Bulík nikdy nezlyhal

Samuel Jovankovič, predseda Spolku Slovákov z Juhoslávie

Fotoarchív redakcie

Rok 1942 sa vyznačoval sériou beštiálneho vyčíňania nemeckých nacistov voči národom strednej a východnej Európy. Zo Slovenska odchádzali transporty tisícok Židov do fabrik smrti na okupovanom území Poľska, v Protektoráte Čechy a Morava spustili represálie nevidaných rozmerov a v auguste rozpúťali novú vojenskú ofenzívu proti Sovietskemu zväzu. Už menej sa vie, že na začiatku tohto tragického roka vyhasol v koncentračnom tábore Mauthausen mladý statočný život plný plánov a nádejí.

Stalo sa to za najstrašnejších okolností, keď sa naplnila trnistá životná púť jedného z najvýznamnejších juhoslovanských Slovákov, demokrata, národovca, antifašistu 45-ročného doktora práv Janka Bulíka. Aj keď išlo o rodáka z dolnozemskej Vojvodiny, nebol iba regionálnym kultúrnym činiteľom medzi prvou a druhou svetovou voj-

nou, ale koncepčnou politickou a kultúrnou osobnosťou, ktorej pôsobnosť a význam prekročili rámec slovenskej menšiny v Juhoslávii a majú celonárodný význam.

Do politiky už ako vysokoškolač

Janko sa narodil v Kovačici na šťastný deň – 1. januára 1897 v sedliackej, národne uvedomelej rodine.

Jeho otec spolu so svojou manželkou a inými účastníkmi tzv. kovačického procesu obhajoval právo na používanie slovenskej reči v cirkevnom a národnom živote, začo ich v roku 1907 uhorské štátne orgány uväznili.

Do politického života vstúpil Janko ako 20-ročný vysokoškolač na sklonku „Veľkej“ vojny. Výrazne prispel k tomu, že sa tamojší Slováci zapojili do aktivít vo formujúcom sa štáte južných Slovanov. S veľkým zánietením zakladal národné rady v dedinách západného Banátu.

Právnik a vynikajúci športovec

Roku 1918 sa stal predstaviteľom slovenskej menšiny na Veľkom národnom zhromaždení v Novom Sade, kto-

(Pokračovanie na str. 6)

Provokácia, vandalstvo, náhoda?

Branislav Balogh

Neznámy páchatel' podpálil v obci Petrovce (okr. Vranov nad Topľou) repliku bunkra z 2. svetovej vojny. Predseda ObIV SZPB vo Vranove nad Topľou Michal Peter netajil svoje rozhorčenie a smútok nad touto udalosťou.

Bunker sa nachádzal v hornatom teréne asi hodinu chôdze nad obcou. Pre miestnych i obyvateľov okolitých obcí bol hmatateľným symbolom odboja ich predkov v 2. sv. vojne. Už od jesene 1943 začali tu pôsobiť sovietsky partizáni Kost'a Bystrov a Dimitrij Portgaňov.

Partizánska história

Okolie obce sa neskôr stalo pôsobiskom a sídlom štábu známeho partizánskeho zväzku Čapajev. Velil mu etnický Ukrajinec Ivan Kononovič Baľuta-Jagupov. Náčelníkom štábu bol gen. im memorial Eudovít Kukorelli, hrdina SNP. Už pred vypuknutím Povstania bol partizánsky zväzok Čapajev zaregistrovaný na veliteľstve partizánskeho štábu pri 1. ukrajinskom fronte.

Nemecké jednotky sa pokúsili tento partizánsky oddiel obkľúčiť a zlikvidovať začiatkom septembra 1944. Po ťažkých bojoch nemeckých vojakov s partizánmi od 3. do 7. septembra pri meste Hanušovce, obciach Petrovce, Hermanovce a Zlatá Baňa sa partizánom podarilo prebojovať z obkľúčenia. Následne sa Nemci pomstili tamojším obyvateľom a 7. septembra úplne alebo čiastočne vypálili Petrovce, Hermanovce, Zlatú Baňu a Matiašku, časť Hanušoviec. Civilisti sa počas bojov presunuli do blízkych lesov Slánskych vrchov.

Petrovce na odboj nezabúdajú

Práve na tieto udalosti a ťažké dni bol tento bunker pamiatkou. V jeho blízkosti bolo zriadené prvé partizánske letisko na východnom

Celý bunker ľahol popolom.

foto: Michal Peter

Slovensku, kde pristávali malé vojenské lietadlá a boli zhadzované potraviny a materiál pre partizánov.

Priestor nad Petrovcami bol od konca vojny dlhodobo udržiavaný. V roku 2011 sa otvoril náučný chodník Herlica, na trase ktorého sa okrem zhoreného bunkra nachádza aj partizánska zemľanka. Na jeho závere je vyhládka nad Lysou. Minulý rok viedla spoluprá-

ca obce a Lesov SR k rekonštrukcii celého bunkra.

Značné škody

Výška škody nie je zanedbateľná. Vedúci odd. komunikácie a prevencie kriminality KR PZ Daniel Džobanik v Prešove povedal, že dosahuje až 7-tisíc eur. Škoda na obhorených okolitých stromoch dosahuje ďalších 300 eur. Polícia prípad

XVIII. zjazd SZPB zvolaný na máj 2023

V riadnom termíne, teda 19. a 20. mája budúceho roku sa uskutoční v Novom Meste nad Váhom XVIII. zjazd Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Jednomyselne o tom rozhodli členovia Ústrednej rady SZPB na svojom zasadaní 22. júna.

Pôvodný návrh počítal s jednodňovým rokovaním najvyššieho orgánu zväzu, lebo sa nepočítalo s prijímaním nových zásadných materiálov, iba s určitou obmenou programových cieľov a stanov.

Reprezentatívnejšie zastúpenie

Po širšej diskusii však prítomní dospeli k názoru, že by sa zjazd mal konať v piatok a sobotu. Pochopiteľne s podmienkou, že budú na to ekonomické predpoklady. V tejto súvislosti viacerí navrhli vydanie tradičnej zjazdovej známky a to, že by ubytovanie delegátom preplatili vysielajúce oblastné organizácie. To posúdi ešte príslušná prípravná komisia a ÚR.

Zvýši sa zastúpenie členskej základne (vyše 17 000 osôb) na rokovaní v Novom Meste nad Váhom: na každých 200, teda nie 250, ako sa uvažovalo, platiacich členov jeden delegát, zvolený oblastnou konferenciou. Tie sa uskutočnia v prvom štvrtroku 2023 do 18. marca.

Opäť skromný rozpočet

Budú im predchádzať v októbri až decembri tohto roku výročné členské schôdze základných organizácií. Na nich by sa mali dostať do výborov a volených funkcií na všetkých úrovniach mladší ľudia s ponukou nových, aj menej tradičných podujatí, ktorými by sa podarilo výraznejšie aktivizovať činnosť zväzu v období po pandémie.

Okrem prijatia smernice na prípravu a zvolanie XVIII. zjazdu sa ÚR zaoberala aj rozpočtom SZPB na tento rok, pričom štátny finančný príspevok je tak ako vlani na približne 50-percentnej úrovni z roku 2020. V II. časti stanov v článku 4 sa rozširuje právo uplatniť zrušenie členstva v prípade právoplatného odsúdenia za úmyselný trestný čin, vedomé konanie v rozpore so stanovami SZPB a s uzneseniami orgánov zväzu z výboru ZO SZPB aj na vyššie orgány.

Personálne posilnenia

Za nových členov Redakčnej rady Bojovníka prítomní zvolili Petra Weissu (za ObIV Piešťany) a Adama Šumichrasta (Nové Mesto nad Váhom). Na uvoľnené miesta doterajších členov ÚR SZPB potvrdili Stanislava Nakatu (Prešov), Ivana Pasternaka (HOS väzňov koncentračných a zajateckých táborov) a Petra Weissu (Piešťany). Návrh, aby bol zvolený aj za podpredsedu ÚR však pre jeden chýbajúci hlas neprešiel.

Ústredná rada uložila predsedovi zväzu predložiť na ďalšie rokovanie návrhy o počte delegátov s hlasom poradným, zoznam hostí a materiály pre delegátov XVIII. zjazdu SZPB. Má sa tiež pripraviť písomný návrh ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR ohľadom zvýšenia finančnej podpory priamym účastníkom protifašistického odboja. (ao)

Cez Suchý vrch do Malachova

Účastníci prechodu pri hrobe padlého rumunského vojaka Stroe Stanciva.

foto: autor

Samuel Halaj, ZO SZPB Banská Bystrica – Radvaň

Návšteva a pietna spomienka pri hrobách vojakov padlých v druhej svetovej vojne boli súčasťou piateho ročníka prechodu Banská Bystrica – Malachov, ktorý vedie cez Suchý vrch. Konal sa už piaty rok a účasť členov ZO SZPB Radvaň len potvrdila, že o podujatie je z roka na rok väčší záujem.

Podujatie, ktoré organizuje naša ZO SZPB, sa uskutočnilo v nedeľu 12. júna za účasti tajomníka ÚR SZPB Viliama Longauera. Jeho mottom je pripomenúť si udalosti z čias druhej svetovej vojny a SNP, ktoré sa odohrávali aj na miestach, kadiaľ prechod vedie. Účastníci položili kvety pri hrobe neznámeho vojaka, ktorý padol v Povstaní a potom cez vrch Macocha pokračovali smerom na Suchý vrch. Tam navštívili hrob rumunského vojaka a uctili si aj jeho pamiatku.

Trasa viedla ďalej na skalnú vyhládka a z nej nasledoval zostup do Malachova, kde sa konalo zhromaždenie všetkých členov ZO. Vzhľadom na náročnosť trasy prechodu, sa na ňom totiž starší členovia nemohli zúčastniť. Predseda Juraj Odor vyzdvihol význam národnoslobodzovacieho boja pre vývoj spoločnosti po druhej svetovej vojne, ako aj činnosť základnej organizácie. Prítomných členov tiež oboznámil s ďalšou činnosťou v roku 2022. V programe podujatí nebude chýbať stretnutie generácií na Kališti, ktoré sa uskutoční v auguste.

Fašisti na Facebooku ministra Naďa

(Dokončenie zo str. 1)

Minister Naď tiež spája, a to aj fašistov. Reakcie ako „táto organizácia nasiaknutá kremľským fašizmom nemá šajnu, čo znamená boj proti fašizmu“, či „táto kolaborantská organizácia nemá žiadne právo žiť zo štátnych peňazí“, alebo „SZPB je v ideologickom súznení s našimi náckami, jeho existencia stratila opodstatnenie“ sú len prejavmi primitívnej nenávisti Naďových poskokov. Ale zakončenie diskusie slovami „za pána prezidenta Tisa bol pokoj v štáte i na medzinárodnej úrovni, preto si ho treba ctiť a vážiť a snať z neho tú škvrnu, ktorú na neho uvalili bolševici“ jasne ukazuje, aké živly zmobilizoval Naď v úsilí o likvidáciu SZPB.

S Mariiným zvončekom sa nikto nestratí

(Dokončenie zo str. 1)

Keď doktor Stehlík krátko poďakoval za účasť a kvetiny, časť zhromaždených sa presunula k najobľúbenejšiemu miestu v areáli – Pomníku detských obetí vojny. Spevácky zbor Japonskej školy v Prahe zanôtil smutno-veselú pesničku o lietajúcom žeriavovi.

Zo 105 lidických detí nacisti zavraždili 88, do dvoch rokov po vojne sa ich našlo sedemnásť. Dodnes ich žije deväť, z toho jedna v Kanade, väčšina v nových Lidiciach. Zo 143 žien, ktoré sa dočkali slobody, ostala nažive už len 96-ročná Jaroslava Skleničková.

Ukradli dievčatko

Akademická sochárka Marie Uchytílová sa v roku 1969 rozhodla vytvoriť súsošie lidických detí v nadživotnej veľkosti. Trvalo jej to dve desaťročia. Vtedajší, ani nový režim jej myšlienke nedrukovoval, ale spontánne sa začali zbierať peniaze na realizáciu. V marci 1989 ho dokončila autorka v sadre, no z finančných darov nič nedostala. Prvé tri sochy tak odliala do

Lidické deti majú už dnes viac ako 80 rokov.

bronzu z vlastných úspor. Žiaľ, na jeseň toho istého roku náhle zomrela.

V jej úsilí pokračoval manžel Jiří V. Hampl (nedávno zomrel), dcéra Sylvia Klánová a viaceré spolky v Prahe a Plzni. Na jar 1995 zhotovili betónovú podstavu obloženú žulovými tabuľkami a do Lidíc sa symbolicky vrátilo 30 detí. Postupne inštalovali ďalšie skulptúry. Posledných sedem v roku 2000.

V novembri toho roku kosi ukradol vpredu samostatne stojacu sochu dievčatka. Išlo o profesionálov, vopred vyplí bezpečnostné zariadenie. Krádež vyvolala verejné rozhorčenie. Vďaka úspešnej zbierke znovu mohli z originálneho modelu sochu odliat' a osadiť.

Matky verili

„A ktorá z nich je vaša sestrička?“ pýtam sa Jiřího Pitína. „Ani jedna, či presnejšie všetky,“ odpovedá. „Paní profesorka Uchytílová nezobrazila na sochách konkrétne deti, aby to medzi mamičkami nevyvola-

lo trúchlivé spomienky. Navyše, svoje dielo venovala všetkým nemluvnätám, chlapcom a dievčatkám na svete, čo zahynuli v tej nezmyselnej vojne.“

Umelkyňa zachovala pomerne zastúpenie podľa veku a pohlavia. Do ateliéru za ňou naozaj chodili lidické ženy s fotografiami synčekov a dcér, preto viaceré sochy predsa len akoby mali určité rysy tváří reálnych detí. Mnohé preživšie ženy vo svojich nových domoch zriaďovali detskú izbu s hračkami. Čo keby sa ich dieťa zrazu objavilo vo dverách? Veď k susedom sa vrátilo...

Príroda bola milosrdná

„Akože by som sa mohol narodiť po vojne, keď už rodičia boli v nebičku,“ reaguje na našu pochybovačnú otázku ohľadom svojho sviežeho výzoru. „Narodil som sa 23. apríla 1942 v Kladne. Z pôrodnice sme sa vrátili s maminkou do Lidíc, kde žila naša rodina. Keď tam nadránom 10. júna vtrhlo komando, mal som sedem týždňov. V tom čase druhý najmladší Lidičan.“

Toto je moja sestrička Marie, ukazuje 80-ročný Jiří Pitín na súsošie detského pomníka.

ho ústavu v pražskej Krči. Tam sa ukázalo, že má „dobré predpoklady“ a tak ho umiestnili do nemeckej rodiny.

Až po rokoch sa dozvedel, že mal strýka Josefa, ktorého nacisti zastreli ráno 10. júna pri múre Horákovho statku. Otec František sa niekoľko dní skrýval v okolitých lesoch, až ho Nemci chytili a s ďalšími Lidičanmi dodatočne zavraždili v Kobylisiach. Babička Marie zomrela v Auschwitzi. Matka Blažena si údajne sama siahla na život v ženskom koncentráku Ravensbrück severne od Berlína. A sestrička?

Pošlite aspoň suchú kôrku

Po vojne sa Jirku ujala matka staršia, bezdetná sestra Marie Kvasničková. V rokoch 1955 až 1967 žili v nových Lidiciach. Ako jedno z mála lidických detí, ktoré po vojne našli. Zvyšné nacisti otrávil v mobilnej plynovej komore pri meste Chelmno.

Niektoré pred smrťou stihli z vyhladzovacieho tábora v strednom Poľsku poslať príbuzným srdcervúce korešpondenčné lístky, ktoré sa zachovali. Naliehavo sa pýtajú, čo je s rodičmi, keď sa im neozývajú. Sťažujú sa na permanentný hlad, zimu, že majú na sebe stále to isté špinavé oblečenie, viaceré sú bosé. „Pošlite mi, pekne prosím,“ napísalo jedno dievčatko, „vidličku a čo len kúsok

chleba. Stačia mi suché kôrky, ktoré dávate králikom...“

Dokonalé vyhladenie

Tieto texty nahráli s ich súčasnými rovesníkmi a tvoria najemotívnejšiu časť novej expozície múzea s modernou audiovizuálnou technikou. Tamojší spomienkový areál vyzerať ináč ako vypálené Kalište. Nemci so sebe vlastnou precíznosťou urobili všetko, aby v roľnícko-baníckej obci neostal kameň na kameni. Vtedy na to ešte mali čas.

„Čudovala som sa,“ hovorí mi jedna z návštevníčok, „čo tu nacisti ešte mesiac po masakre robili. Postavili poľnú železničnú koľaj, aby všetok stavebný materiál zo zničených domov mohli poodvážať na budovanie ciest v ríši. Na starých fotkách som videla, ako demolujú domy. Ešte na nich stojí kostol a škola s krovmi, ale bez škridiel.“

Vykopávali aj hroby

„Načo ich dali dole, keď vzápätí budovy vyhodili do vzduchu? Jeden odborník mi to vysvetlil. Gestapáci sa báli, že sa tabličky rozletia na všetky strany a mohli by ich, nedajbože, poraniť.“

Dokonca na starom cintoríne vykopali hroby, mŕtvolám povytvárali zlaté zuby a polámané kosti spolu v náhrobníkmi buldozermi naložili na nákladné autá. Vyrúbali všetky stromy až

na jednu starú hrušku, zdala sa im vyschnutá, no ďalší rok zarodila. Zmenili koryto potoka, aby po Lidiciach naozaj nič nezostalo také ako bolo.

Svet nezabudol

Nemci sa však prerátali, názov zlikvidovanej stredočeskej dediny sa v priebehu niekoľko dní stal svetoznámy. Pomenovali po nej mestské štvrte, ulice, námestia, dávali mená dievčatkám. Už za vojny sa začali zbierky na znovuzrodenie Lidíc, britská aj francúzska vláda odvolali podpisy na Mnichovskej zmluve a začali otvorene podporovať čs. zahraničný odboj.

Keď mala Jiřího sestra Marie desať rokov, vrátila svojej tete zvonček, ktorý jej pred rokmi priviazala na sánky, aby v lese nezablúdila: „Nebojte sa, tetička, ja sa nikdy nestratím. Už som veľká, všade sa dokážem zorientovať.“ Keď sa jej bráčik vrátil po vojne domov, teta mu ten osudný zvonček darovala, aby pamätal. Aj na sestričku, ktorú už nikdy neuvidel...

„Spred júna 1942 sa tu zachovalo málo hmotných artefaktov,“ vysvetľuje mi na záver Jiří Pitín. „Zvonček je jediná vec, čo mi po rodine ostala. Často chodím do škôl na besedy a na úvod na ňom zazvoním, aby som deti zaujal. Odtedy ho nosím, nikdy som sa nestratil. Vždy viem, kde je sever a kde juh.“

Členky združenia Lavicové ženy zo Stredočeského kraja každý rok vysádzajú v Sade priateľstva a mieru dva stromy a dvadsať kričkov ruží.

Vztýčený prst pravicovému extrémizmu

Ján Rohár

Nezabudli sme na účastníkov vlaňajšieho kvízu Odhaľ nácka. Slovenská pobočka nemeckej nadácie Fridrich Ebert Stiftung (FES) spoločne s redakciou Bojovníka a SZPB zorganizovali 14. mája odbornú exkurziu do bývalého koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau.

Na podujatí sa zúčastnili študenti stredných škôl vyžrebovaní spomedzi účastníkov internetovej súťaže, ktorá sa minulý rok dočkala veľkej odozvy. Pre pandémie sme však museli pôvodný novemberový termín presunúť na tohtoročný máj, čo sa ukázalo ako správne rozhodnutie.

Spolu s mladými ľuďmi z viacerých kútov Slovenska sa na exkurzii zúčastnil aj tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer, členovia oblastnej organizácie Martin Božena Repková a Ján Gordík, ako aj zástupca FES Róbert Žanony.

Prehliadka pre silné povahy

Rozsiahla, takmer štvorhodinová prehliadka bývalého najväčšieho nacistického tábora smrti na okupovanom území Poľska nebola náročná iba časovo, ale najmä zo psychologického hľadiska. Hrozné príbehy ľudí, ktorí na tom mieste prišli o život, nenechali nikoho chladným. Všetci študenti rešpektovali zákaz foto-

grafovať na citlivých miestach uvedomujúc si, že sa nachádzajú na jednom „z najhorších miest na svete vôbec“.

Návšteva slovenskej expozície, ktorú pripravilo a pred 20 rokmi otvorilo Múzeum SNP pod vedením vtedajšieho riaditeľa Stanislava Mičeva, nám pripomenula krutú realitu. Koľko našich občanov židovského pôvodu, ale aj ostatných ľuďmi „nechcených“ bolo násilne vyvezených a zavraždených nacistickým strojom na smrť.

Na pamiatku všetkých nevinných obetí v Auschwitzu položila naša delegácia veniec k múru, ktorý kedysi slúžil na popravy väzňov. Sprevádzaní silnými pocitmi sme sa presunuli do druhej časti tábora, ktorá svojimi podmienkami bola ešte horšia než pôvodný tábor.

Vzdelávacia úloha súťaže

„Som veľmi rada, že som získala túto možnosť,“ zverila sa nám jedna zo študen-

Návštevníci zo Slovenska nemohli obísť národnú expozíciu, o ktorej vznik sa zaslúžilo Múzeum SNP pod vedením vtedajšieho riaditeľa Stanislava Mičeva.

foto: autor

tiok z Nitry Martina Oravcová, „bola som však prekvapená, že som sa dostala na exkurziu, lebo v samotnom kvíze som nezískala až tak veľa bodov.“

Jeho účelom však nebolo hodnotiť vedomosti študentov o výrokoch nacistických po-

hlavárov a ich dnešných nasledovníkov, ale atraktívnou a interaktívnou formou upozorniť mladých ľudí na stále aktuálnu hrozbu pravicového extrémizmu. Ukázať im, že niekdajší nacisti a fašisti majú svojich nasledovníkov v súčasnosti a naučiť ich, ako

týchto pohrobkov spoznávať. Z tohto pohľadu súťaž splnila svoju vzdelávaciu úlohu, čo sa potvrdilo aj na exkurzii. Ďakujeme nadácii Fridrich Ebert Stiftung za pomoc pri spoluorganizovaní celej akcie. A tešíme sa na ďalšie spoločné podujatia.

Zvládne SZPB výchovu mladej generácie?

Norbert Lacko, podpredseda ÚR SZPB

Niekedy máme pocit, že naše pôsobenie neoslovuje dostatočne mladých ľudí. Vari je to aj preto, že im často predkladáme o dejinách hotové poznatky. Žiaci a študenti nevidia, ako sa dospelo k týmto poznatkom, stráca sa plastické videnie náhody v dejinách, ktorá môže zohrať rozhodujúcu úlohu.

V období plurality a demokracie vzniká vzájomná diskusia, v rámci ktorej každý obhajuje svoju pravdu. Súhlasíme, že v demokratickej spoločnosti by škola i vedecká komunita mala prispievať k demokraticky orientovanému historickému vedomiu študentov.

Mať vlastný názor

V prostredí formovania modernej občianskej spoločnosti je podstatný fenomén výchovy dejinami k tolerancii. Niet inej cesty, ako ukazovať na často pro-

tirečivé udalosti a momenty aj v histórii protifašistického odboja, postaviť ich pred študenta ako problém voľby v danom okamihu, pracovať s pramenným materiálom, aby sa pokúšali o viaceré spôsoby interpretácie jeho významov.

Len takto sa naučia mať vlastný názor na dejiny a postupne sa kriticky vyrovnávajú s dnešnými problémami života v demokratickej spoločnosti. Čiže formovať vlastné stanoviská tolerantného a zodpovedného občana, ktorý nepripustí návrat totalitného režimu. Na-

vyše, ak nenaučíme žiakov a študentov pracovať s prameňmi, tak ľudácka spisba bude úspešne pôsobiť.

Venujte sa miestnym dejinám odboja

Stále sa nevenuje dostatočná pozornosť bádaniu dejín každodennosti protifašistického odboja, skúmaniu života obyčajných ľudí ako aktérov historických udalostí. Prehliabť treba najmä výskum miestnych dejín v regiónoch a obciach a postaviť túto prácu z amatérskeho na vedecký základ. Vzdelávacia a výchovná dimenzia tejto „malej histórie“ je pre mladú generáciu mimoriadne dôležitá. Umožňuje oboznamovať žiakov s ich najbližším spoločenským okolím a prostredím, s historickými udalosťami a osobami, ktoré sú s nimi bezprostredne späté. Osobná skúsenosť mladých s pamiatkami na odboj často chýba. Malo by nás viac zaujímať, ako chápajú miestne dejiny, ako sú zapojení do účasti svojich detí na exkurziách a podobných akciách ich rodičia.

Veľmi neosobne sa mládež dozvedá o osobnostiach odboja celoštátneho a celonárodného významu, na ktoré sa neraz uplatňuje čierno-biele videnie. Ľudský rozmer, rodinné väzby, školské prostredie, názorové strety i zápasy – to všetko mladých zaujíma. Čo však skutky, ktoré umožňujú nahliadnúť hlbšie, prečo osobnosť v zlomovom období života konala istým spôsobom? Pestrá plejáda historických osobností, ktoré sa spolupodieľali na utváraní najnovších

dejín poskytuje široké možnosti takéhoto prístupu vo výchove proti prejavom fašizmu, neofašizmu a najrôznejším formám intolerancie.

Chýbajú kvalitné učebnice

Rezervy odhalíme aj pri pohľade na obsah počnúc vyučovaním predmetu vlastiveda na 1. stupni ZŠ, cez výučbu dejepisu na 2. stupni ZŠ a stredných školách, až po výučbu dejín na vysokých školách. Nečudo, že sú snahy dostať do škôl i publikácie, ktoré z hľadiska všeobecne deklarovanej humanizácie školstva majú opačný účinok a vedome sa snažia deformovať historické povedomie. Príkladom sú niekdajšie Dejiny Slovenska a Slovákov nevedeckého obhajcu „Slovakstaatu“ Milana S. Ďuricu, alebo nedávne publikované materiály od Mareka Bubeníka zo Štátneho pedagogického ústavu pod názvom Didakticko-metodické návrhy k zvýšenej hodinovej dotácii dejepisu v 9. ročníku ZŠ.

A tak ľudácky výklad, ktorý sa usiluje o jednostranné narábanie s históriou, môže nachádzať živnú pôdu medzi mladými. Kompetentnej odbornej, ale aj laickej verejnosti by nemala byť ľahostajná neuspokojivá situácia v oblasti učebnic vlastivedy, dejepisu (najmä na stredných školách), ale i relevantnej literatúry pre výučbu dejín obdobia 1938–1945 na VŠ. Nedostatočne využívaný základ predstavuje vysoká miera konsenzu historikov o období rokov 1938–1945.

Tým ZŠ Spišský Štiavnik na školskom kole súťaže Medzníky 2. svetovej vojny.

foto: archív ZŠ Spišský Štiavnik

V Brezne už obnovili súťaž žiakov

Ján Šulej, tajomník ObIV SZPB

Po dvojročnej prestávke spôsobenej pandemickou situáciou v dôsledku šírenia choroby Covid-19 pripravil Oblastný výbor SZPB Brezno pre žiakov 9. ročníka základných škôl okresné kolo vedomostnej súťaže Medzníky 2. svetovej vojny. Členovia historicko-dokumentačnej komisie pri ObIV SZPB Ján Lakanda, Viliam Hláčik, Lubomír Fabuš a autor článku privítali deväť trojčlenných súťažných družstiev zo základných škôl okresu Brezno.

Žiaci riešili písomný test obsahujúci dvadsaťpäť otázok zameraných na históriu 2. svetovej vojny a na protifašistický odboj v regióne. Víťazom okresného kola sa stali žiaci zo ZŠ Polomka, ako druhí sa umiestnili žiaci zo ZŠ s MŠ Brezno na Pionierskej ulici a na treťom mieste žiaci zo ZŠ s MŠ Karola Rapoša tiež z okresného mesta.

Víťazné družstvá boli ocenené diplomami a vecnými cenami. Naprázdno neobišli ani

ostatné družstvá zo ZŠ Čierneho Balog Jánošovka, ZŠ s MŠ Pohorelá, ZŠ Beňuš a Spojenej školy Pohronska Polhora, ktoré boli odmenené účastníckymi diplomami a drobnými spomienkovými predmetmi.

Preukázali dobré vedomosti

Počas vyhodnocovania písomných testov si žiaci pozreli zbierku rádov a medailí udeľovaných účastníkom národnoslobodzovacieho boja v druhej svetovej

Víťazné družstvá z breznianskeho okresu.

foto: Lubomír Fabuš

vojne a SNP, ku ktorým urobil odborný výklad Viliam Hláčik.

V závere okresného kola poďakoval zástupca ObIV SZPB účastníkom za dobré vedomosti z oblasti národnoslobodzovacieho boja, ktoré preukázali v písomných testoch. Poďakovanie vyslovil aj pedagógom Jozefovi Lukáčovi, Andrei Tichej, Ľubici Gádošovej, Petrovi Švantnerovi,

Anne Pravotiakovej, Alexandre Vojtkovej Kubandovej a Stanislave Vraniakovej za kvalitnú prípravu na okresné kolo vedomostnej súťaže.

Zájazd po stopách SNP

Okrem už odovzdaných ocenení za úspechy i za účasť zabezpečí náš ObIV SZPB pre účastníkov okresného kola za-

bezpečí autobusový zájazd do Múzea SNP v Banskej Bystrici. Chýbať nebude ani návšteva Národnej kultúrnej pamiatky Kalište.

Napokon naše poďakovanie patrí aj riaditeľke ZŠ s MŠ Brezno na Pionierskej ulici č. 2 Beáte Prečuchovej za poskytnutie priestorov na uskutočnenie okresného kola.

Naše súťaže na školách

Norbert Lacko, podpredseda ÚR SZPB

Pri výchove mladých SZPB nepolavuje. Považujeme za veľmi dôležité, že sa nám konečne podarilo presadiť na ministerstve školstva odporúčania do pedagogicko-organizačných pokynov, aby sa zapojili do súťaže Medzníky 2. svetovej vojny. Riaditeľom sa odporúča pomáhať pri organizovaní okresných kôl súťaže najmä poskytnutím priestorov.

V spolupráci s odborními školstva okresných úradov v sídle kraja sa odporúča podporiť organizáciu besied so žiakmi, organizáciu vedomostných súťaží, literárnych a výtvarných súťaží, poznávacích zájazdov po stopách SNP a na pamätné miesta národnoslobodzovacieho boja. Odporúča sa do knižničného fondu doplniť knihy s tematikou Slovenského národného povstania.

Odporúčame školám realizovať v roku 2022 rôzne aktivity pre žiakov, napr. besedy, súťaže, návštevy expozícií, publikovanie témy v školskom časopise a iné, pripomínajúc si význam historických udalostí víťazstva nad fašizmom (8. máj 1945), SNP (29. august 1944). Vo výchovno-vzdelávacej činnosti využívať služby a výstupy Múzea SNP, najmä jeho akreditovaného edukačného, vedecko-výskumného a metodického pracoviska.

Žiaci z Rimavskej soboty na súťaži Medzníky 2. sv. vojny.

foto: archív S. Baláz

Zmluva s ministerstvom

S odhodlaním sme sa pustili do práce, využívajúc Zmluvu o spolupráci SZPB s Ministerstvom školstva vedy, výskumu a školstva. Komisia vypracovala organizačný poriadok súťaže Medzníky 2. svetovej vojny, ktorý ministerstvo schválilo 18. apríla 2018. Spolu so Štátnym pedagogickým ústavom sme vypracovali metodicko-odborné pokyny súťaže, ktoré sú dostupné na webe SZPB. Aj preto sa nám podarilo v zmysle záverov XVII. zjazdu SZPB vytvoriť Kluby mladých priateľov SZPB a vypracovať dohody o spolupráci so základnými a strednými školami.

V školách i virtuálne

Hoci sme boli pripravení dosiahnuť viac, museli sme organizovanie súťaže odložiť pre pandémiu. Avšak neprestali sme pracovať s mládežou a zapojili sme žiakov základných a stredných škôl do virtuálnej aktivity 75 ruží víťazstva nad fašizmom. V tom roku ako vlní sme práce detí vydali knižne. Vlní sa zapojilo 37 žiakov a študentov, v tomto roku už 93 mladých. Zvažujeme vydanie tretej brožúry Ženy a deti v národnoslobodzovacom boji pri oslobodení Slovenska. Chcem sa poďakovať ministerstvu kultúry za dotácie na vydanie brožúr.

Čaká nás veľa práce v ďalšom období, veríme, že už nás nebude brzdiť nič i keď situácia vo svete nie je pre zväz žiživá. Ďakujeme členom zväzu za všetko, čo pre východu mladých o období rokov 1938 až 1945 urobili. Ostáva len na nás, samotných realizovať v praxi dosiahnuté odporúčania.

Fašizmus treba definovať aj žiakom

Martin Krno

Po uvoľnení protipandemických opatrení opäť privítali na základnej škole na Komenského ulici v Bernolákove člena predsedníctva ÚR SZPB Karola Kunu.

Na podujatí sa zúčastnil aj nový starosta obce Miroslav Turénich. Nadviazal tak na úspešnú

spoluprácu svojho predchodcu, pred necelým rokom predčasne zosnulého Richarda Červienku, s najpočetnejšou základnou organizáciou zväzu v Bratislavskom kraji, ktorá má 150 členov, čomu zodpovedajú aj jej aktivity. Jej predsedníčka Ružena Šmihlová považuje každoročné organizovanie návštevy žiakov múzea holokaustu

v neďalekom Seredi za samozrejme.

Kuna to v Bernolákove dokázal

Účastník povstaleckých bojov pred 78 rokmi Karol Kuna pred ôsmakmi a deviatakmi vystúpil s prednáškou o príčinách vzniku a následnej krvavej histórii fašizmu v Európe. Rozprá-

val tiež o osobných skúsenostiach, keď spolu s otcom v obci Bobrovec skrývali prenasledovaných Židov a ranených sovietskych partizánov. Ale aj o tom, ako 16-ročný mládenec i na koni zabezpečoval informácie a spojenie medzi partizánskymi jednotkami v rodnom Liptove.

V súčasnosti sme, žiaľ, svedkami devalvácie pojmu fašista, keď sa ním krížom-krážom označujú nielen slovenskí politici. Podaktorí za fašizmus považovali aj dobrovoľné očkovanie, či nešťastné vyznamenania členov Bielej légie, o vzájomnom obviňovaní z nacizmu medzi Rusmi a Ukrajincami ani nehovoriac. Pritom voči skutočným neofašistom doma alebo v zahraničí sú zväčša benevolentní.

Definícia podľa partizána

Niektorým členom SZPB chýba definícia fašizmu, resp.

jeho sprísnenej nemeckej verzii, nacizmu. Veterán 2. svetovej vojny ich charakterizoval jasne: likvidácia demokracie, hoci aj prostredníctvom víťazstva vo voľbách, ignorovanie ľudských práv, šírenie nenávnosti voči národnostným či náboženským menšinám vedúcej k ich legislatívne podloženej fyzickej likvidácii, všeobecná militarizácia ekonomiky, bezohľadné presadzovanie imperiálnych záujmov a územných požiadaviek na úkor iných štátov.

Na debatu síce čas nezvyšil, ale vzápätí po podujatí Kunu obkolesili najmä chlapci s otázkami i s vlastnými názormi. Zástupcovia SZPB potom položili na miestnom cintoríne kvety na hroby tunajších rodákov – ľavicového učiteľa a básnika Vojtecha Kondróta a predchádzajúceho predsedu ObIV a podpredsedu ÚR SZPB Ladislava Jaču, ktorý zomrel nečakane v novembri 2013.

Bernolákovskí žiaci sledovali prednášku Karola Kunu bez vyrušovania. A potom sa veľa pýtali.

foto autor

Národovec a antifašista Janko Bulík nikdy nezlyhal

(Dokončenie zo str. 1)

ré rozhodovalo o ďalšom osude Vojvodiny. Tu ho zvolili za jedného z piatich Slovákov do Veľkej národnej rady pozostávajúcej z 50 predstaviteľov Vojvodiny. Neskôr ho vymenovali za funkcionára v Kovačickom okrese. Presadzoval rovnoprávnosť Slovákov so Srbmi pri prideľovaní pôdy a rešpektovaní nárokov bývalých čs. legioná-

loštátny rekord v behu na 100 metrov. Po ukončení štúdia vykonával advokátsku prax v Novom Sade a Belehrade.

Prvý predseda Matice v Juhoslávii

Naplno a natrvalo vstúpil do politického diania v roku 1929, teda v prvom roku diktatúry kráľa Alexandra Karadjordjeviča, ktorý po vyvrhlení chorvát-

nostou a poctivosťou vybojujeme rešpekt pred ostatnými, nebude tej moci, ktorá by nás premohla.“

Bohaté životné skúsenosti a schopnosti Janka Bulíka výrazne ovplyvňovali celú činnosť MS v Juhoslávii. Súbežne statočne pracoval aj v orgánoch evanjelickej cirkvi, ktorej vždy patrilo významné miesto v národnom snažení Slovákov na Dolnej zemi. V rokoch 1933 až 1937 vykonával v nej funkciu dozorcú.

Integrojúca osobnosť a dôsledný demokrat

V roku 1935 sa vzdal postu predsedu Matice a venoval sa najmä politickej práci. Stal sa generálnym tajomníkom združenej opozície, ktorá bojovala za lepšie politické a hospodárske postavenie Vojvodiny v rámci Juhoslávie.

Jeho životným postojom v politickom pôsobení bol dôsledný demokratizmus. Práve vďaka hlbokému a kultivovanému demokratickému presvedčeniu sa mu darilo obdivuhodne spájať v politických i kultúrnych postojoch a činoch občiansku lojalitu Slovákov k juhoslovanskému štátu a ich národné presvedčenie.

To mu umožňovalo realisticky a optimálne formovať politiku svojej menšiny k slovenskému národu a Československu.

Štátotvorný element Juhoslávie

Otvorene a smelo sa dožadoval rešpektovania záujmov Slovákov juhoslovanskou vládou, lebo „my sme predsa štátotvorný a Juhoslovanom rovnoprávny element, my tento štát považujeme za svoj vlastný a národný a nemusíme dokazovať lojalitu. Tá sa u nás musí predpokladať.“

Rovnako jednoznačne svoje názory predniesol aj na I. zjazde zahraničných Čechov a Slovákov v Prahe roku 1932: „Veď je to predsa nemožné, aby sa zabúdalo na 150-tisíc živých povedomých Slovákov a Čechov v Juhoslávii, ktorí sú už dnes kultúr-

ne a hospodársky dobre organizovaní.“

Ako vedúca osobnosť juhoslovanských Slovákov sa Bulík koncom roku 1938 dostal do víru politických udalostí nielen v Juhoslávii, ale aj v ČSR, ktorej sa ako svojej druhej vlasti nikdy nevzdal. Keď sa dozvedel o roz-

čan preniesol z ČSR do Londýna cenné materiály, ktoré odovzdal priamo prezidentovi Eduardovi Benešovi. Bulíkove cesty na Slovensko, do protektorátu a Paríža (ešte pred kapituláciou Francúzska v lete 1940) však sledovali nacistické spravodajské služby.

Bulík počas prejavu v čs. parlamente na zjazde zahraničných Čechov a Slovákov v roku 1932.

rov, za uplatnenie sa Slovákov v obecných a vyšších úradoch a najmä za ich požiadavky v oblasti školstva a cirkvi.

Keď zmaturoval na srbskom gymnáziu v Novom Sade, začal študovať právo v Päťkostolí (Pécs), skončil ho v Belehrade a titul doktora právnych vied obhájil v Záhrebe. Vynikal aj ako športovec. Dva razy za sebou, v rokoch 1921 a 1922, bol majstrom Juhoslávie v skoku do diaľky a roku 1921 dosiahol ce-

sko-srbského sporu zrušil ústavu, rozpustil parlament a zastavil činnosť všetkých strán. Bulík k tomu viedli najmä dva dôvody: vynútený zánik Slovenskej národnej strany, jedinej politickej predstaviteľky tamjších Slovákov, a nové postavenie menšiny vo Vojvodine po územnej reorganizácii štátu. Takmer celá sa ocitla v Dunajskom bánstve.

Vtedy na jeho podnet založili Poradný výbor Dunajského bánstva, ako najvyššieho politického a kultúrneho orgánu juhoslovanských Slovákov. Jeho predsedom sa stal práve on. Vychádzajúc z novej náplne spoločenského života sa podieľal na založení Matice slovenskej v Juhoslávii so sídlom v Báčskom Petrovci. Na ustanovujúcom sneme 15. augusta 1932 ho zvolili za jej prvého predsedu. Získal 132 zakladajúcich a 360 riadnych členov.

Slováci zaväzujú kvalitou

O programe a cieľoch tejto inštitúcie okrem iného vyhlásil: „Sme síce malí, že si vlastnú kultúru tvoriť nemôžeme, že si v tomto ohľade požiadať musíme z Československa. Matica chce však vychovávať pevne slovenské charaktery, ľudí s pevnou chrbtovou kosťou a pritom pracovitých a skromných. My nemôžeme zaväzovať číselne, ale len svojou dobrou kvalitou... Keď si svojou statoč-

Predsedníctvo Matice slovenskej v Juhoslávii, v strede sedí jej predseda

kúskovaní republiky, zareagoval s veľkou nevôľou. No ďalej pokračoval v politickej a humanitnej práci.

Pomáhal politicky a rasovo prenasledovaným

Od septembra 1939, po páde Poľska, slovenskí a českí antifašisti odchádzali do západoeurópskych krajín cez Juhoslávii, ktorá sa stala hlavným mostom medzi antifašistickými silami. Bulík vďaka svojim dobrým stykom na ministerstve zahraničia v Belehrade pomáhal utečencom, ktorým z politických alebo rasových príčin hrozilo nebezpečenstvo. Nielenže prispel k ich záchrane, ale sprostredkoval aj ich prechody do formujúcich sa čs. vojenských jednotiek vo Francúzsku a na Blízkom východe.

Finančne a organizačne zabezpečoval ubytovanie, cestovné doklady, dopravné prostriedky a vôbec všetko to, čo bolo spojené s existenciou emigrantov. Ako juhoslovanský ob-

Začiatkom roku 1941 ho mobilizovali, zúčastnil sa na obrane krajiny, po kapitulácii juhoslovanskej armády sa utiahol do Kovačice. Antifašistickú činnosť však neprerušil. Exulantská čs. vláda v Londýne mu vybavila cestovný pas, vízum a pozvanie do Veľkej Británie. Odchod do emigrácie odmietol slovami adresovanými priateľovi z ČSR: „Myslíš si, že by Janko Bulík bol schopný dezertovať? Navyše keď je zle?“

Ani v tábore smrti sa nevzdával

Bol známou osobnosťou so širokými kontaktmi v zahraničí. Do tejto spravodajskej siete sa podarilo preniknúť nemeckej agentke Jarmile Pápežovej, ktorej pričinným padol do rúk gestapa aj Bulík. Pražské komando ho prišlo zatknúť priamo do rodného domu v Kovačici. Väznili ho v belehradskom žalári Glavnjača, potom previezli do Prahy do väznice Pečkárna a po pol roku do Viedne,

Bulík v uniforme kapitána juhoslovanskej armády vo februári 1940.

Členovia SZPB a MS si spoločne pripomenuli 80. výročie smrti Janka Bulíka pri jeho pamätnej tabuli na Bulíkovej ulici v Petržalke Starý háj, január 2022.

Dibrova, vynikajúci veliteľ a najmä človek

Adama Šumichrast, historik

Ilja Danielovič Dibrova pôsobil na Slovensku ako veliteľ Druhej Stalinovej partizánskej brigády. Narodil sa 20. júla 1891 v meste Oleksandrija na centrálnej Ukrajine. Meno si písal v ukrajiničine s koncovkou -a (v slovenčine znamená dúbava). U nás sa nesprávne viac užíva ruská podoba priezviska Dibrov.

Pracoval ako baník v Kryvom Rihu (Krivoj Rog), v mladosti zažil represiu cárskeho režimu za účasť v revolučnom hnutí. V ruskej občianskej vojne ho vysielali do tyla nepriateľských jednotiek bielogvardejského generála Antona I. Denikina. Po vojne zostal najprv pôsobiť v Červenej armáde, potom ako hospodársky pracovník.

Ukrajinec opäť v tyle nepriateľa

Po napadnutí Sovietskeho zväzu nemeckými nacistami pôsobil znovu v tyle nepriateľskej armády ako partizánsky organizátor. V rokoch 1943 a 1944 ako veliteľ partizánskeho zväzku Vorošilov zaznamenal viaceré úspechy. Po oslobodení Ukrajiny ho preradili za učiteľa v partizánskej škole v Kyjeve. Na prelome júla a augusta 1944 požiadal Ústredný štáb partizánskych hnutí v Kyjeve, aby sa mohol zapojiť do Slovenského národného povstania.

Ako veliteľa 21-členného leteckého výsadku ho v noci z 15. na 16. septembra vysadili pri Žabokrekoch neďaleko Turčianskeho sv. Martina. Výsadbári dostali za úlohu zorganizovať partizánske hnutie v okolí Trenčína západne od rieky Váh v oblasti Malých a Bielych Karpát a Javorníkov.

Po prechode cez Malú Fatru a Váh do určeného regiónu 6. októbra vznikla spolu s ďalšími ozbrojenými odbojovými skupinami 2. československá partizánska brigáda J.V. Stalina zložená z desiatich oddielov, vrátane od-

delu Hurban s operačným priestorom Javorína, na čele ktorého stál Miloš Uher. Veliteľom brigády sa stal pplk. Dibrova, náčelníkom štábu Jozef Brunovský. Celá brigáda mala takmer 1600 príslušníkov, z toho približne 500 ozbrojených chlapov. Jej veliteľské stanište spadalo práve do hôr javorinského regiónu.

území pod Javorinou len krátko, spomienky na neho boli veľmi pozitívne. Ľudia ho rešpektovali a oslovovali familiárne „baťko“. Voči nepriateľom zastával v duchu sovietskej koncepcie partizánskeho boja nekompromisný postoj. Druhom v zbrani zdôrazňoval, aby v žiadnom prípade nepadli do zajatia, poslednú guľku alebo granát si mali ponechať pre seba. Ohľad sa nesmel brať ani na ženevské konvencie, keďže ich sami Nemci nerešpektovali. Sovietski partizáni cieľavedome pestovali svoj obraz v duchu, že nepriatelia sa ich boja, pretože vedia, že neberú zajatcov, ale rovno ich likvidujú.

Prepad nemeckej posádky...

V skorých ranných hodinách 12. októbra sa uskutočnil prepád nemeckej posádky na Starej Turaji, ktorý spolu s Uhrom organizačne zastrešoval už aj Dibrova. Na strane Nemcov padli minimálne traja vojaci a viacerí boli zranení. V boji zahynul i partizán Samuel Marônek z Jablonky.

Nacisti začali koncentrovať svoje jednotky s cieľom zlikvidovať partizánsky tábor. V rámci presunov na kopaniciach došlo ku krátkej prestrelke medzi vysunutou strážou povstalcov a nemeckou hliadkou. Partizáni sa dali do pohybu, cieľom ich nočného pochodu sa stala bošacka kopanica Španie.

...mal tragickú dohru

Práve počas nočného prechodu k hrebeňu Bielych Karpát pri

Ilja D. Dibrova.

foto: archív redakcie

hraniciach s protektorátom došlo k dlho nevysvetlenej tragédii. Ojedinelým výstrelom bol zabitý charizmatik sovietsky veliteľ. Dlhé roky sa v literatúre šíri legendy o náhodnom strete s nemeckou pohraničnou strážou, počas ktorého mal Dibrova zahynúť. Existuje však viacero indícií, a to aj priamo od jeho spolu bojovníkov, že veliteľa zavraždili jeho vlastní.

Podľa všetkého mal Dibrova osobné nezhody s ruskými členmi výsadku, čo viedlo k príprave jeho likvidácie. Jednoznačné závery však stále nemožno urobiť. Velenie po ňom prevzal Miloš Uher, ktorý viedol ťažké boje pod Javorinou až do 27. februára 1945, keď padol na hornobzinských kopaniciach v Cetune.

Dvojnásobný generál in memoriam

Dbrovu (zomrel 13. októbra 1944) jeho spolu bojovníci provizórne pochovali na kopaniciach Španie, po vojne jeho pozostatky letecky previezli na Ukrajinu, do jeho rodného mesta. Neskôr mu udelili in memoriam viacero vysokých vojenských vyznamenaní a povýšili ho do generálskej hodnosti Sovietskej aj Československej ľudovej armády.

V bratislavskom historickom centre po ňom pomenovali námestie, po novembri 1989 sa však mesto vrátilo k pôvodnému názvu Františkánske námestie, bez náhrady pomenovania v inej lokalite. Pomník zo soľnohradského mramora skončil pôvodne v depozite. Predstavitelia mesta Stará Turá, ktorého je Dibrova čestným občanom, poškodenú tabuľu s reliéfom prevzali a v roku 1996 inštalovali oproti hotelu Lipa. V rodnej Oleksandriji po ňom pomenovali jednu z rušných ulíc.

Pomník na mieste tragickej smrti I. D. Dibrovu.

foto: Vladimír Blaško

kde ho tiež vypočúvali a mučili. Odtiaľ ho na jeseň 1941 deportovali do koncentračného tábora Matthausen v Hornom Rakúsku, ktorý sa stal preňho osudný.

Začiatkom roku 1942 ešte žil, o čom svedčí korešpondenčný listok, ktorý zaslal rodine do Kovačice. Vtedy už naplno pracovali v tábore krematória a s väzňami kruto zaobchádzali. Keď to videl, ako práv-

da Janko Bulík.

nik otvorene protestoval. Vedenie lágru reagovalo svojsky. Tri dni ho mučili a potom vyhnali všetkých väzňov na appelplatz.

Nechali ho roztrhať dogám

Bulík postavili so zviazanými rukami do stredu nádvorja a ukazovali naňho ako na nespoľahlivého s cieľom zastrašiť ostatných. Dozorcovia ho vyzvali, aby dokázal svoje bežecské kvality, ktoré mu kedysi priniesli slávu. Vzápätí naňho nahuckali psov. Dogy sa vrhli na nešťastníka, zvalili ho na zem a začali ním kmásť. Bez lekárskej pomoci ho nechali ešte tri dni, až ho polomŕtveho preniesli rovno do krematória...

Cynizmus nacistov v Mauthausene vyvrcholil zápisom do záznamov, kde pri mene Janko Bulík uviedli, že väzeň číslo 1276 zomrel na zápal pľúc, bez udania dňa a mesiaca smrti. Neskôrším pátraním sa zistilo, že to bolo 30. januára 1942.

Významný politický a kultúrny pracovník, národovec a anti-fašista Dr. Janko Bulík za svoje zásluhy dostal mnoho vyznamenaní. Okrem iného Československý vojnový kríž, Rad SNP I. triedy a v roku 1992 Rad T.G. Masaryka in memoriam. V roku 1991 mu vytvorili na Národnom cintoríne v Martine symbolický hrob. Odhalili mu pamätnú tabuľu na rodnom dome v Kovačici, na budove gymnázia v Báčskom Petrovci, v Mauthausene, v Bratislave na ulici, ktoré nesie jeho meno (ulicu má aj v Košiciach). V Petržalke pôsobí základná organizácia SZPB Dr. Janka Bulíka.

(Medzititulky redakcia Bojovník)

Na Jozefa Gabčíka nezabúdame

Juraj Drotár, podpredseda ÚR SZPB

Pri pamätníku Jozefa Gabčíka v Žiline a v Poluvsi sme si 28. mája 2022 spomienkovým stretnutím a pietnym aktom uctili hrdinstvo Jozefa Gabčíka a výsadkárov operácie Antropoid.

Na podujatí sa zúčastnili predseda vlády SR, poslanci NR SR, delegácia MO SR a Veľvyslanectva Veľkej Británie, zástupcovia špeciálnych síl OS SR a USA, delegácie ŽSSK, mesta Žilina a Rajecké Teplice, vojaci 5. pluku špeciálnych síl Žilina a spolupracujúce združenia – Klub vojenských výsadkárov SR, Klub vojakov ZV SR Žilina. Aj delegácia SZPB, ktorú tvorili členovia

predsedníctva ObIV SZPB, členovia žilinských ZO SZPB a Rajca pod vedení autora článku, si položením venca vďaka uctila hrdinstvo výsadkárov operácie Antropoid.

Po spomienkovom stretnutí a odhalení novej pamätnej tabule Jozefa Gabčíka na dome, v ktorom býval, nasledoval Memoriál Jozefa Gabčíka na 11 km cross od pamätníka do kasárni Jozefa Gabčíka v Žiline, ktorého sa zúčastnilo viac ako 300 pretekárov.

Spomienkové stretnutie a pietny akt pripravil 5. pluk špeciálneho určenia a Asociácia 5. Pluku. Súčasťou programu boli statické a dynamické ukážky silových zložiek.

Juraj Drotár (v strede) s účastníkmi spomienky na Jozefa Gabčíka.

foto: mesto Rajec

Oslava v Čadci

Pri príležitosti 77. výročia oslobodenia mesta Čadca 24. streleckou divíziou generála Prochorova sa 30. apríla 2022 pri pamätnej tabuli oslobodenia na Mestskom úrade a pri pamätníku deportovaných Kysučanov v Parku zmierenia uskutočnil pietny akt kladenia vencov.

Predstavitelia mesta Čadca, delegácia z obce Skalité a Čierne pod vedením starostov obcí, členovia mestskej organizácie SZPB a prítomní občania, pietnym aktom vyjadrili poďakovanie vojakom za oslobodenie a úctu deportovaným občanom, ktorí v koncentračnom tábore zahynuli.

Primátor Čadce Ing. Milan Gura vo svojom príhovore pripomenul, že za oslobodenie mesta 1. mája 1945 i celých Kysúc položilo život 221 vojakov a dôstojníkov sovietskej armády, ktorí nám najcennejšou obetou priniesli slobodu. Prítomní občania vyjadrili túžbu po slobodnom a mierovom živote medzi národmi. (jd)

Primátor Čadce počas príhovoru na slávnosti k oslobodeniu.

foto: autor

Zájazd do Vysokých Tatier

Ján Slosiarik, predseda ZO SZPB Dobrá Niva

Po troch rokoch sa výboru našej ZO konečne podarilo zorganizovať dlho pripravovaný zájazd do Vysokých Tatier. Zúčastnili sa na ňom aj naši rodinní príslušníci, ale i žiaci ZŠ s MŠ Juraja Slávika Neresníckého so svojimi rodičmi. Najskôr si na vojenskom cintoríne Háj – Nicovô uctili pamiatku 1361 príslušníkov 1. československého armádneho zboru v ZSSR, ktorí padli počas bojov o Liptovský Mikuláš.

Spomienkovú kyticu k Pamätníku padlým položili naši najmladší. Hoci nás tam ešte kropili kvapky drobného dažďa, počasie sa neskôr „umúdri-

lo“ a turistiku v okolí Štrbského plesa nám spríjemnilo slnečné počasie. Niektorí sa vybrali po magistrále (po červenej) na Popradské pleso. Tu sa mohli osviežiť v chatách v jeho blízkosti, pozrieť si Symbolický cintorín.

Druhá časť výpravy sa vybrala k vodopádu Skok (po žltej). A ich odmenou boli nádherné pohľady na padajúcu vodu z prahu vodopádu, na pomaľo sa topiace snehové polia i na Štrbský štít týčiaci sa v pozadí nad samotným vodopádom. Tretia skupinka zostala v okolí Štrbského plesa. Pozreli si niektoré stavby, ktoré boli postavené ešte v roku 1970, kedy sa tu konali Majstrovstvá sveta v lyžovaní v severských disciplínach.

Pietne akty v Galantskej oblasti

Aľžbeta Pongráčová, tajomníčka ObIV SZPB Galanta

Pri príležitosti 77. výročia ukončenia 2. svetovej vojny sa pri pamätníkoch oslobodenia v mestách Galanta, Šaľa, Sereď, Dunajská Streda a v obciach Hrušov, Nový Svet a Šoporňa, patriacich do oblastnej organizácie SZPB Galanta konali pietne akty kladenia vencov.

Úctu a hold padlým vojakom a civilistom prišli vzdať zástupcovia miesta a obcí, poslanci miestnych samospráv, členovia SZPB, UN Veteran Slovakia, príslušníci Ženijného pluku Sereď, Zväz vojakov SR a občianske združenia. Vo vy-

sokom počte sa zúčastnila aj verejnosť vrátane žiakov a študentov.

V úvode programov zaznela štátna hymna, nasledovali prednesy básní a prejavy. V príspevkoch rezonovala nová celosvetová situácia, blízkosť vojnového konfliktu, ale aj nesmierna úcta a rešpekt k obetiam 2. svetovej vojny.

Spomienku a poďakovanie padlým obetiam ako aj prosbu o zachovanie mieru a slobody vo svojom príhovore vyslovil predseda ObIV SZPB Galanta Jozef Janský.

Po odznení slávnostných prejavov pokračovali slávnosti kladením vencov a kytic.

Vence vďaka osloboditeľom pri pamätníku v Seredi.

foto: autorka

Dunajská Streda žila Dňom víťazstva

Olga Fábryová, ZO SZPB Dunajská Streda

Dunajská Streda si 77. výročie oslobodenia a skončenia 2. svetovej vojny uctila pietnym aktom kladenia vencov pri Pamätníku padlých hrdinov 6. mája za účasti primátora Zoltána Hájosa, prednostky Okresného úradu Júlie Bubniakovej, zástupcov strany Hlas – SD, spoločenských organizácií a študentov.

Predseda ObIV SZPB v Galante Jozef Janský vyzdvihol úlohu Červenej armády, čs. armádneho zboru a protifašistických bojovníkov pri porážke hitlerovského fašizmu. Zdôraznil, že prekrucovanie dejín je neprístupné. Hlavným poslanstvom bol zmier, boj proti hnevu a nenávisti. Ľudia by sa nemali rozdeľovať a štiepiť na tábory, ale naopak, snažiť sa žiť v svornosti. Tá je podmienkou zdravého života národa a spoločnosti.

Niektorí vyšli aj na novopostavenú rozhľadňu.

Záver výletu patrilo prehliadke

skanzenu v Pribyline so stavbami zo zatopených dedín pod priehradou Liptovská Mara. Tu nás najviac zaujali kaštieľ z Parížoviec a kostol z obce Liptovská Mara.

Aj ďalšie drevenice nás vrátili do minulosti, a mohli sme sa na vlastné oči presvedčiť, v akých podmienkach žili naši predkovia v tejto časti Slovenska.

Výprava ZO SZPB Dobrá Niva na cintoríne Háj-Nicovô.

foto: autor

Semeteš navždy v našej pamäti

Juraj Drotár, predseda ObIV SZPB Žilina

Obec Vysoká nad Kysucou si v nedeľu 24. apríla 2022 pripomenula pietnou spomienkou tragédiu, ktorá je každoročne organizovaná pri pamätníku obetiam Semetešskej tragédie, ktorý ako nemý svedok stojí na mieste, kde vyhasol život chlapcov a mužov zavraždených vojakmi 14. SS divízie Galizien, alebo Kozáckeho regimentu 580 Ost-Reiter – Abteilung, ktorí z horného Považia ustupovali na Moravu.

Po dvojročnej „covidovej“ prestávke sa na pietnej spomienkovej slávnosti okrem starostu obce Vysoká nad Kysucou Mgr. Antona Varechu zúčastnili občania osady Semeteš a Vysoká nad Kysucou, primátor mesta Turzovka Ľubomír Golis, starosta obce Makov Martin Pavlík, starosta obce Veľké Rovné Jozef Mičieta, starosta obce Skalité a poslanec VUC Jozef Cech, riaditeľ OCR Kysuce Matej Šimásek, autor článku, členovia ZO SZPB Vysokej nad Kysucou vedení predsedom Tiborom Gáborikom a členovia SZPB zo Staškova vedení predsedom ZO Jánom Dode-

Vojenské pocty obetiam fašizmu na Semeteši.

foto: autor

kom, poslanci obecného zastupiteľstva vo Vysokej nad Kysucou a ďalší prítomní účastníci z Kysuc a Vsetínska.

Starosta Vysokej nad Kysucou v mene všetkých jej obyvateľov spoločne s autorom

článku a predsedom ZO SZPB vo Vysokej nad Kysucou, primátorom a starostami obce položili k pamätníku obetiam Semetešskej tragédie vence a kytice, ako symbol spomienky, že i po 77-tich rokoch pamätá-

me na chlapcov a chlapov, ktorým životné sny a túžby zobrali bezcitní vrahovia.

Vojenské pocty pod velením nrtm. Vladimíra Stoilu, vzdali vojaci 5. pluku špeciálneho určenia žilinskej posádky.

Výročie Alexandra Kordu

Mária Rausová, predsedníčka ZO SZPB genmjr. A. Kordu Pliešovce

Na cintoríne vo Vrútkach sa 26. apríla uskutočnila spomienka na počesť generálmajora Alexandra Kordu, ktorý by v ten deň oslávil svoje 115. narodeniny.

ZO SZPB genmjr. A. Kordu v Pliešovciach zorganizovala pietnu akciu. Pozvanie prijali členovia Únie vojnových veteránov pod vedením plk. P. Marku.

Stretnutie sa začalo prijatím u primátora mesta Vrútky B. Zacharidesa. Primátor, vojnoví veteráni a členovia ZO SZPB genmjr. A. Kordu s predsedníčkou organizácie M. Rausovou pokračovali v pietnej spomienke pri hrobke A. Kordu.

Alexander Korda bol počas SNP veliteľom Vojenského výcvikového tábora Lešť – Oremov Laz a čestným občanom Pliešoviec. Bol členom ilegálnej vojenskej odbojovej skupiny „Victoire“ s centrom na Veliteľstve pozemného vojska v Banskej Bystrici. Patril medzi najbližších spolupracovníkov Vojenského ústredia, vedného pplk. gšt. Jánom Golianom.

Po vypuknutí SNP sa stal veliteľom 25. pešieho práporu Hron,

Členovia ZO SZPB genmjr. A. Kordu nikdy nevynechajú príležitosť pokloniť sa hrdinom 2. sv. vojny.

foto: autorka

III. taktickej skupiny (TS) Gerlach. Jeho operačný priestor bol Modrý Kameň – Krupina – Pliešovce – Zvolen.

Bol politicky prenasledovaný a 12. septembra 1949 ho v Pra-

he na Pankráci odsúdili za údajnú velezradu a vyzvedačstvo na doživotie. Po deviatich rokoch väznenia zomrel vo výkone trestu 13. septembra 1958 vo veku 51 rokov.

V roku 1991 bol Alexander Korda rehabilitovaný a povýšený. Bola mu udelená vojenská hodnosť generálmajor in memoriam.

V Lešti mu bola 29. februára 2020 odhalená pamätná tabuľa.

Pri pomníku zavraždených

Redakcia

Pri príležitosti 77. výročia oslobodenia Žiliny si členovia ZO č. 3 SZPB Žilina a občania obce Rosina pripomenuli spomienkovým stretnutím pri pamätníku antifašistov udalosti posledných rokov vojny.

Príslušníci nemeckej bezpečnostnej služby oporného bodu Einsatzkommando 13 vtedy na tomto mieste zavraždili 32 osôb. Ich veliteľom bol Werner Schoneman. Antifašistov a mladých partizánov, ktorých zabil, predtým kruto mučili na gestape v Žiline.

Na spomienkovom stretnutí bol prítomný Ivan Hodas, ktorého otec bol v Chrasťi zavraždený.

Pamätník venovaný pamiatke 32 zavraždených antifašistov.

foto: Juraj Drotár

V znamení Štefánika a konca vojny

Mikuláš Repčiak, predseda ObIV SZPB v Spišskej Novej Vsi

Začiatok mája v Spišskej Novej Vsi znamená pripomenutie si dvoch významných sviatkov. Členovia SZPB v Spišskej Novej Vsi nechýbali ani na jednej z osláv.

Už 4. mája si pripomenuli 103. výročie smrti generála Milana Rastislava Štefánika. V meste žil jeho brat a svoje posledné dni tu prežila jeho mama. Novovešťania si z jeho príbehu vzali odvahu prekonať ťažké časy, rozhodnosť naplniť svoje sny a dôstojnosť, s ktorou vedia obhajovať svoje záujmy.

Rovnakou vzpruhou a mementom boli oslavy konca vojny pri pamätníku

oslobodenia. Tie sa konali 6. mája. Primátor mesta Pavol Bečarik v úvodnom príhovore povedal zásadné nie všetkým vojnovým štváčom, nech už stoja na

tej, či onej strane barikád, a upozornil na nebezpečenstvo manipulácie s informáciami. Na oslavách nechýbali ani spišskonovoveskí školáci.

Účastníci pietneho aktu vzdali hold pred pomníkom Milana Rastislava Štefánika.

foto: autor

Spomienka na hrdinských Slovákov

Vladimír Mikunda

Dňa 9. mája si ZO SZPB Jána Bulíka z bratislavskej Petržalky pripomenula oslobodenie ČSR nielen na Slavíne, ale aj pri pamätných tabuliach v Petržalke a v Ružinove. Za občiansky odboj to bol JUDr. Ján Bulík a za komunistický odboj Janko Čmelík.

Podujatie zorganizoval partner našej ZO SZPB Ján Bulíka Spolok Slovákov z Juhošlávie na čele s jeho predsedom Samuelom Jovankovičom.

Partnerstvo trvá vyše troch rokov, no zakaždým, keď sa stretne pri týchto podujatiach, dozvieme sa od rodákov z Juhošlávie niečo nové. S. Jovankovič nám napríklad vysvetlil, že rovnako ako Jankovi Čmelíkovi udelila bývalá Juhošlávia titul Hrdina Juhošlávie dokopy 1 372 svojim protifašistickým bojov-

níkom. Aj pri tejto májovej spomienke sme si posilnili pýchu a presvedčenie, že máme v názve prídomek skutočnej protifašistickej osobnosti a jednoznačného slovenského národovca.

Pri plastike Hrdinu Juhošlávie Janka Čmelíka na rovnomennej ulici v bratislavskom Ružinove.

foto: V. Dobrovič

• **Banská Bystrica:** Alžbeta Košťalová 65 a Robert Ďubek 55 rokov.

• **Bojnice:** Mikuláš Krascenics 75 rokov.

• **Bratislava:** Jozef Tomčák 84,

Ján Barczy 55 a Margita Elishe-rovová 92 rokov.

• **Čaňa:** Mária Buzová 90 rokov.

• **Harmanec:** Zdenka Roštárová 84 rokov.

• **Košice:** Bc. Vladimír Gu-nár 45, Ing. Ladislav Jurík 90 a JUDr. Juraj Hudák 50 rokov.

• **Lipovec:** Dr. Vlasta Líšková 65 rokov.

• **Lučenec:** Viera Obrtalová 81 a Marta Galádová 81 rokov.

• **Martin:** Zuzana Filcová 80 a Emília Machovičová 80 ro-kov.

• **Očová:** Anna Kmeťová 81 rokov.

• **Partizánske:** Angela Siake-lová 90, Eva Drábiková 75, PaedDr. Viliam Handlovič 75, Ing. Ján Podmanický 70, Mi-roslav Škoda 70, Michal Ko-daj 70 a Ľubomír Beniska 65 rokov.

• **Pliešovce:** Ing. Marian Lup-ták 60 rokov.

• **Pohorelá:** Anna Simanová 65 a Mgr. Juraj Halaj 82 rokov.

• **Poltár:** Milan Šáli 60 a Dari-na Mokošová 81 rokov.

• **Poniky:** Mária Dišková 84, Marta Šavoltová 67, Ján Pia-

ček 67, Katarína Droppová 67 a Ján Magna 63 rokov.

• **Sučany:** MUDr. Milena Drí-malová 75, Anna Hojná 84 a Želmíra Seemanová 82 ro-kov.

• **Uderiná:** Jana Poliaková 75 rokov.

• **Žilina:** Daniela Giertlová 70 a Viera Orlická 85 rokov.

• **Zavádka nad Hronom:** Pa-vol Hruška 75 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Partizánske:** s 88-ročným Rudolfom Dudom.

■ **Zavádka nad Hronom:** s 97-ročným Jozefom Kubíkom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Ján Košičan 90-ročný

Začiatkom mája sa dlhoročný sudca okresného súdu v Michalovciach JUDr. Ján Košičan dožil životného jubilea 90 rokov. Rodák z Pavloviec nad Uhom na okraji dnešného Slovenska, si už ako chlapec spomína na bezprávie, ktorého bol svedkom.

„Oproti nám bývali Židia, rodina Herškových. Pamätám sa na deň v roku 1944, keď po nich prišli chlapi z Hlíkovej gardy. Prišli nad ránom z Vysokej nad Uhom a boli medzi nimi aj chlapi z Pavloviec nad Uhom a odviezli celú rodinu.“ Jeho otec Michal sa nebál a napriek nebezpečenstvu pomáhal partizánom.

„Otec prevádzal ľudí spolu s Jozefom Kocibášom, Andrejom Mašlejom a Andrejom Tomčim. Vedel som o tom, no zaprisahal ma, aby som o tom za jeho života nehovoril. Zberali ruských vojakov, ktorí utekali zo zajatia. Tí dostali u nás chovu, odpočinuli si a pokračovali cez Vihorlat. Po vojne sme ubytovali jednu Židovku, bývala u nás asi 2,5 roka. Žila z príspevku od štátu, roboty nebolo, následne sa odsťahovala do Izraela.“ Rodine prišiel aj pozdrav, ako dôkaz jej pobytu v novej domovine.

Po ukončení štúdií práva pôsobil ako úradník vo Veľkých Kapušanoch, kým ho nevymenovali za sudcu okresného súdu v Michalovciach. Na občiansko-právnom úseku prežil od novembra 1960 35 náročných rokov. S manželkou vychovali tri dcéry a syna.

Ján Košičan je členom SZPB 23 rokov a za ten čas aktívne pomáhal ObĽV v Michalovciach právnyimi radami, pri organizovaní podujatí, neraz ich podporil aj materiálne. Predsedníctvo ÚR SZPB mu udelilo medailu Za zásluhnú prácu pre SZPB 2. stupňa.

Oslávenec

V zdraví sa dožil Ján Fábik zo Španej Doliny krásneho jubilea 80 rokov. Pochádza z vlasteneckej rodiny, ktorá sa zapojila do SNP. Otec Štefan bojoval v okolí Španej Doliny. Snaha o obnovenie zdevastovaného hospodárstva ho priviedli do Libereckých automobilových závodov.

Vyučený automechanik našiel oduševnenie v práci servisného technika. Zručného pracovníka naplneného ideálmi socializmu si všimli aj nadriadení a dostal sa na viaceré školenia v ZSSR, Poľsku a v Bulharsku. Vďaka tomu zvládol opraviť nielen značky LIAZ a BELAZ, ale i ďalšie stroje, špecializoval sa najmä na techniku z NDR a ZSSR.

Stal sa aktívnym členom v ZO SZPB v Španej doline, ktorého po čase zvolili za člena výboru. Roky pomáhal organizovať pietne akty a ďalšiu činnosť. Posledných osem rokov pôsobí ako tajomník ZO. Iniciatívne sa pričínal k vzniku pamätníka rumunským osloboditeľom, ktorý odhalili v deň výročia oslobodenia obce 3. apríla 2021. Napriek komornosti spôsobenej pandemiou na odhalení nechýbala veľvyslankyňa Rumunska Steluta Arhire a predseda SZPB Pavol Sečkář. Pri príležitosti životného jubilea ocenilo Predsedníctvo ÚR SZPB dlhoročné zásluhy Jána Fábika medailou Za obetavú prácu pre SZPB 1. stupňa.

Jubilantka

Pekného jubilea 70 rokov sa dožila predsedníčka ZO SZPB Kamenica nad Cirochou Magdaléna Jacková.

Život naplnila prácou krajčírky. Rada takto ľuďom z obce pomáhala až do dôchodkového veku. Pochádza z rodiny Juraja Šepel'a aktívneho v národno-oslobodzovacom boji, ktorý bol svojho času predsedom ZO v Kamenici.

Pred šiestnástimi rokmi zvolili za predsedníčku ju. Okrem schôdzí organizuje pietne akty na výročie oslobodenia obce a na Deň víťazstva nad fašizmom.

Pre Bojovník vysvetlila, že ustupujúci Nemci podpálili viacero domov v obci. Úbohí dedičania sa skryli do okolia kaplnky Sedembolestnej panny Márie nad obcou. Keďže až na výnimku bolo okolie dediny zamínované, miestny Červenarmejcov navigoval, kadiaľ majú prejsť, aby sa im vyhli.

Okrem záhradníčenia niekoľko rokov spievala ľudovky v súbore pri miestnom klube dôchodcov Platan. Za svoju prácu bola v minulosti ocenená nižšími stupňami medaile M. R. Štefánika a pri príležitosti životného jubilea jej predsedníctvo ÚR SZPB udelilo medailu Za zásluhnú prácu pre SZPB 3. stupňa.

Neonacisti „denacifikujú“ Ukrajinu

Braňo Ondruš

Nemecké médiá zverejnili zistenia tamojšej rozviedky, že na strane ruských útočníkov na Ukrajine bojujú aj jednotky ruskej extrémnej a neonacistickej pravice. Vysoké straty armády, najmä spomedzi absolútne nepripravených nováčikov, nútia Putinovu vládu „dovážať“ moslimských radikálov zo Sýrie a dopĺňať bojové oddiely skupinami so silnou antikomunistickou orientáciou.

Momentálne ide o príslušníkov dvoch skupín: Ruského imperiálneho hnutia (Русское Имперское Движение, RIH) a jednotky Rusič pôsobiacej v rámci súkromnej vojenskej organizácie, nazývanej Wagnerova skupina.

Proti komunistom, za monarchiu

Ruské imperiálne hnutie je extrémistická organizácia založená v roku 2002 v Petrohrade

Petrom Vorobjevom. Ide o antikomunistickú, antisemitskú ultranacionalistickú organizáciu hlásajúcu nadradenosť bielej rasy. Jej cieľom je premeniť Rusko na autokratickú monarchiu, akúsi obskúrnú verziu cárstva z doby Romanovcov.

V roku 2008 sformovala polovojenskú družinu Imperiálna légia. Jej členovia sa zapojili do bojov na Donbase od roku 2014 a za žold aj do konfliktov

v subsaharskej Afrike. Skupina, ktorú USA a Kanada považujú za teroristickú organizáciu, je spájaná i s výcvikom extrémistov a neonacistov z Európy. Správa nešpecifikuje počet bojovníkov RIH na Ukrajine, no spomína, že ich vodca Denis Garijev a minimálne ďalší dvaja členovia boli ranení. Garijev už 25. februára vyhlásil, že „bez akýchkoľvek pochybností podporujeme likvidáciu separatistického útvaru Ukrajina“.

V aktívnych bojoch

Druhým subjektom je jednotka Rusič, ktorá spadá pod žoldniersku polovojenskú skupinu Wagnerovcov bojujúcu, ako súkromná armáda, v mnohých konfliktoch sveta. Zakladate-

Alexej Milchakov (vľavo) odovzdáva šéfredaktorovi magazínu *American Renaissance*, ktorý hlása nadradenosť bielej rasy, Jaredovi Taylorovi (v strede) odznak Rusiču. Na snímke vidno medzi neonacistami oblúbený kolovrat.

foto: archív redakcie

lom jednotky sú neonacisti Alexej Milchakov a Jan Petrovsky, absolventi tréningu RIH. Celá jednotka sa momentálne aktívne zapája do bojov na Ukrajine.

Vzniká tak paradoxná situácia, keď extrémistické subjek-

ty inklinujúce k ideológii fašizmu a nacizmu a s otvorene protikomunistickou orientáciou vo svojom programe sa podľa oficiálnych vyjadrení Kremľa podieľajú na „denacifikácii“ Ukrajiny.

Britskí neonacisti nenechávajú nikoho na pochybách, že nimi sú. V popredí Alex Davis.

foto: Internet

Odsúdili Alexa Daviesa

Branislav Balogh

V utorok 7. júna vyvrcholilo úsilie o exemplárne potrestanie známeho neonacistu. Súd vo Winchesteri vo Veľkej Británii odsúdil 26-ročného Alexa Daviesa na 8 rokov a 6 mesiacov nepodmienečného väzenia.

Davies v roku 2013 spoluzakladal neonacistickú teroristickú organizáciu Národná akcia (National action, NA). Rozsudok si vypočul vzhľadom na pokračujúce členstvo v tejto organizácii, ktorú úrady v Británii oficiálne zakázali už v roku 2016. Ide o prvú organizáciu zakázanú na území Spojeného kráľovstva od konca 2. svetovej vojny.

Skupina sa prezentovala ako hnutie za belošký džihád (svätú vojnu proti moslimom). Za svoje radikálne postoje bol Davies už v roku 2013 vylúčený z univerzity vo Warwicku. O tri roky neskôr sa zviditeľnil rasistickou neonacistickou rétorikou na proteste v Yorku. Tam do megafónu kričal antiimigračné heslá stojac pred transparentom NA s nápisom *Utečenci nie sú vítaní: Hitler mal pravdu*.

V tom istom roku zverejnil fotografie z koncentračného tábora Buchenwald, kde hajloval pri vlajke Tretej ríše. Vzhľadom na nebezpečnosť odsúdeného pre spoločnosť, sudca Mark Dennis zároveň schválil predĺženie trestu o jeden rok po odpykaní osem a apolročnej väzby. V minulosti bol za rovnaký trestný čin odsúdený aj ďalší spoluzakladateľ NA Ben Raymond.

ČO PÍŠU INÍ

Odstránia pamätník vojakov ČA

Podľa spravodajského portálu Irt.lt v stredu 8. júna mestská rada vo Vilniuse jedomyseľne odhlasovala odstránenie šiestich žulových sôch zobrazujúcich vojakov Červenej armády z vojenského cintorína Antakalnis.

Hodnotiacia rada odboru kultúrneho dedičstva v hlavom meste Litvy krátko predtým rozhodla o vyradení sôch z evidencie nehnuteľného kultúrneho majetku, čím umožnila ich odstránenie. Rozhodnutie privítal starosta Vilniusa Remigijus Šimasius.

Ostane len oslava SS

Lotyšské médiá informujú o rozhodnutí odstrániť z krajiny všetky pamätne objekty oslavujúce totalitné režimy. Zmieňujú však len sovietske pamätníky, hoci Lotyšsko má o.i. štátne múzeum okupácie, ktoré za osloboditeľov považuje príslušníkov SS.

Informácie spomínajú dokopy zhruba 300 pomníkov a pamätných objektov, ktoré v poaltskej krajine vyrástli počas sovietskej moci. Toto obdobie považujú Lotyši za okupáciu, lebo krajina využila Leninov dekrét po boľševickej revolúcii a odmietla byť súčasťou Sovietskeho zväzu (vtedy Sovietskeho Ruska). Jej opätovné pripojenie bolo výsledkom súhlasu USA, Veľkej Británie a Francúzska so stavom, ktorý Stalin dosiahol na základe paktu Molotov-Ribbentrop.

Rozhodnutie majú zrealizovať do 15. novembra. Podľa správ sa ukazuje, že odvtedy nebudú na území Lotyšska žiadne pamätníky víťazstva nad nacizmom a Hitlerovským Nemeckom. Zdá sa teda, že tam zostanú iba objekty oslavujúce lotyšských vojakov bojujúcich na strane zbraní SS a zosilní sa oslava tých lotyšských skupín, ktoré sa podieľali na vyvražďovaní Židov a bojovníkov proti nacistickej okupácii.

Kamene za obete totalitného režimu

V bavorskom mestečku Penzberg pribudol spomienkový kameň s číslo 90-tisíc. Ide o projekt Stolpersteine, ktorý pripomína obete nacizmu. Na Slovensku je ich umiestnených vyše 200. Umelec Gunter Demnig si takto uctil obeť masakry, ktorý sa tam odohral v závere 2. sv. vojny. Adolf Hitler bol už mŕtvy, keď jeho prívrženci v noci z 28. na 29. apríla 1945 zastrelili 16 ľudí, vrátane tehotnej ženy. Skupina vedená bývalým starostom Hansom Rumerom zosadila jeho nacistami dosadeného nástupcu a pokúsila sa odovzdať mesto americkým jednotkám. Všetkých osem „vzbúrencov“ však nacisti zastrelili a v rámci „trestnej akcie“ popravili rovnaký počet ďalších obyvateľov mesta. Deming začal projekt realizovať v roku 1996 a dnes sú pamätne dlažbové kocky umiestnené v stovkách nemeckých i ďalších miest. V Penzbergu položí celkovo 18 mosadných kameňov.

Pripravili: Ján Rohár a Braňo Ondruš

Pocta nášmu rodákovi

Ján Kochan, predseda ZO SZPB gen. Viesta, Revúca

Pocta nášmu rodákovi, generálovi Rudolfovi Viestovi vo Francúzsku bola veľkou udalosťou nielen pre nás, ale aj pre vedenie mesta Béziers.

Z iniciatívy Klubu generálov SR a pod záštitou veľvyslanca SR vo Francúzsku Igora Slobodníka sme sa v dňoch 6. až 8. júna 2022 zúčastnili na odhalení pamätnej tabule venovanej tomuto výnimočnému človeku. Boli sme milo prekvapení, ako si nášho rodáka vo Francúzsku vážia a utvrdili sme sa v tom, aké dôležité je nezábúdať na útrapy druhej svetovej vojny. Súčasťou celej akcie bolo aj vytvorenie dokumentu o životných príbehoch našich generálov Rudolfa Viesta a M.R. Štefánika.

Bola to pre nás veľká česť, že sme sa mohli zúčastniť aj na položení vencov k soche gen. M.R. Štefánika v meste Paulhan. Pred sochou je uložená zem z obce Košariská, čo svedčí o vzťahu Francúzov k Štefánikovi. Boli sme prekvapení a hrdí, že slovenská hymna znela v uliciach Béziers spolu s francúzskou La Marseillaisou.

Podakovanie v prvom rade patrí Klubu generálov SR, ktorí celú akciu organizovali, ale aj mestu Revúca a zvlášť primátorovi Júliusovi Buchtovi, ktorý mi umožnil, aby som ako reprezentant SZPB na tejto výnimočnej akcii nechýbal.

Pamätná tabuľa slovenskému povstaleckému generálovi v dalekom Francúzsku.

foto: autor

